

MUZEJSKI VJESNIK 7

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšček, Branimir Šimek (tehnički urednik)
Vladimira Pavić

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 7 — OŽUJAK 1984.

GOD. VII

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ:

ZAVIČAJNE ZBIRKE

— Franjo Horvatić: Zavičajne muzejske zbirke i problemi kadrova	3
— Zorko Marković: O stanju muzejskih zavičajnih zbirki i problemima u vezi s njima	4
— Marijan Špoljar: Diskusija o muzejskim zbirkama	6
— Martin Matiščin: O osnivanju i djelovanju zavičajnog muzeja Virje	8

MUZEOLOŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA

— Dragutin Feletar: Za optimalniju mrežu muzeja u sjeverozap. Hrvatskoj	13
— Ivanka Štager: Stalni postav »Tito Varaždinu — Varaždinu« u Gradskom muzeju Varaždin — Odjelu Muzej narodne revolucije	19
— Dragutin Feletar: Kiparski atelier — radionica i učionica	22
— Jasna Tomičić: Obnova muzeja narodne revolucije	25
— Ljerka Šimunić: Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i varaždinske industrije svile, konfekcije i kišobrana	27
— Jasna Tomičić: Stari grad	31
— Marijan Špoljar: U povodu izložbe »Tri situacije«	32
— Miroslav Klemm: O djelovanju galerije »Disk kočnice« u tvornici disk kočnica SOUR »Varteks« u Varaždinu	36
— Željko Tomičić: Međunarodni znanstveni simpozij ranosrednjevjekovne arheologije u Nitri	38

STRUČNI ČLANCI

— Božidar Gerić: Bilješke o rekognosciranju i iskapanjima arheoloških terena u bjelovarskom kraju 1983. godine	45
— Zoran Homen: Pokusno sondiranje na ranosrednjevjekovnoj nekropoli u Popovcu	49
— Zorko Marković: O nekim nejasnim pitanjima kronologije brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj	52
— Željko Tomičić: Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja područja Međimurja u razdoblju od 1972 — 1982. (I)	56
— Marina Šimek: O važnom paleontološkom nalazu nedaleko Ludbrega	65
— Prilog: Metoda gipsanja in situ	72
— Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Jurju u Trnju	81
— Željko Tomičić — Josip Vidović: Pokusna arheološka istraživanja naselja Goričan tijekom 1983. godine	84

— Josip Vidović — Željko Tomičić: Arheološka istraživanja u Goričanu 1983. godine	88
— Josip Vidović: Nastavak istraživanja perioda starijeg željeznog doba na lokalitetu Goričan '82	93
— Miroslav Klemm: Nekoliko planova Varaždina iz vlasništva Gradskog muzeja Varaždin	98
— Tomislav Đurić: Zaboravljena gotika Hrvatskog Zagorja — Sv. Jakov na Očuri	107
— Antun Stišćak: O jednom broju logoraša »Danice«	109
— Josip Fluksi: Dalmatinski narodni nakit u fundusu muzeja grada Koprivnice	113
— Josip Fluksi: Naprava za lov jazavaca	121
— Libuše Kašpar: Etnološka bibliografija novinskih članaka	122

VIJESTI

— Zorko Marković: Vrijedna knjiga o spomenicima kulture istočne Hrvatske	131
— Dragutin Feletar: Deveto izdanje Podravskog zbornika	133
— Dragutin Feletar: Monografija o Draganu Gažiju	131
— Dragutin Feletar: Dokumentirano kazivanje o NOB-u	135
— Tomislav Đurić: Prilozi za povijest varaždinskog bankarstva	136
— Vladimira Pavić: Deseti kongres Saveza Društava muzejskih radnika Jugoslavije	137
— Zorko Marković: Sastanak muzealaca Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske	137
— Vladimira Pavić: Izbor zaštićene građe iz fundusa MMČ	138
— Željko Tomičić: Afrička lovačka zbirka dr Zdravka Pečara u Muzeju afričke umetnosti u Beogradu	139
— Antun Kozina: Akcije muzeja 1983. godine — Likovne i druge izložbe u Krapini	140
— Ljubica Duić-Jovanović: Osnovan književni klub	144

AKCIJE	147
------------------	-----

BILJEŠKE O REKOGNOSCIRANJU I ISKAPANJIMA ARHEOLOŠKIH TERENA U BJELOVARSKOM KRAJU 1983. god.

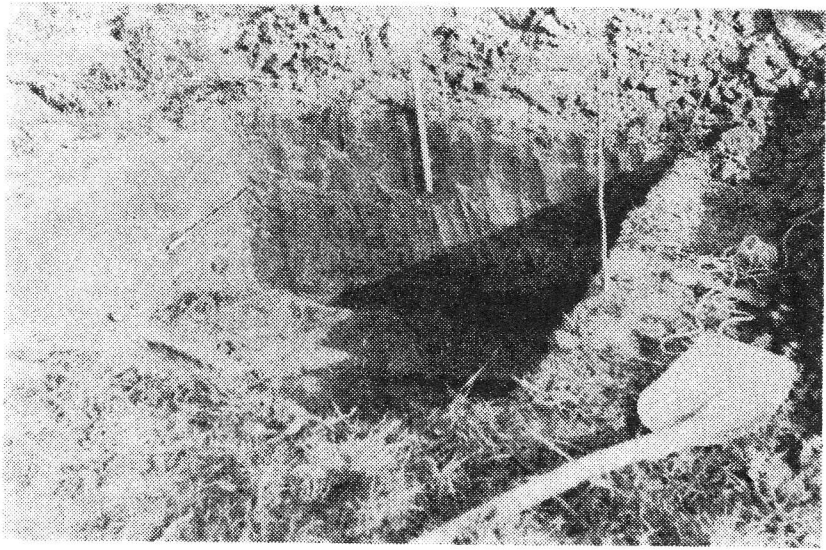
Gradski muzej Bjelovar u 1983. godini proveo je tri arh. iskapanja. Jedno je bilo zaštitnog karaktera (kasno srednjovjekovni lokalitet »Duište« na predjelu Borova brda kod Velikog Trojstva), drugo je bilo probnog karaktera u komori sakristije u crkvi sv. Marije u Novoj Rači, a treće je bilo sustavno arh. iskapanje brončanodobnog pališta na lokalitetu »Srednje Polje« u Drljanovcu.

Zaštitno arh. iskapanje kasno srednjovjekovnih grobova izvršeno je na lokalitetu »Duište« na mjestu iskopa za podrum-klijeti u vinogradu Sabolović Marijana, kat. čestica 1824/12 KO Malo Trojstvo.

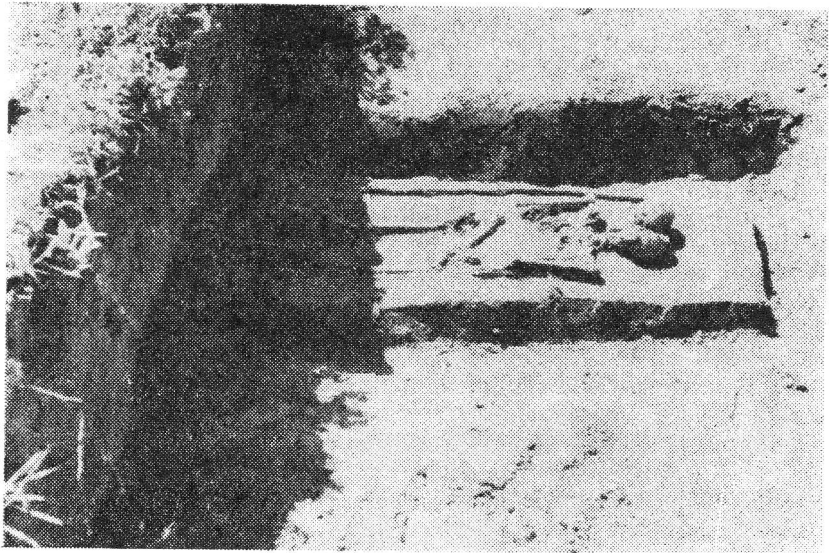
Arheološki lokalitet »Duište« nalazi se na predjelu Borova brda zvanog »Gradina« između Velikog i Malog Trojstva, sjeverno oko 3 km od Mišulinovca. Prvi podaci o »Duištu« kao arh. lokalitetu potječu od Ponjan Dragutina građevinskog radnika, sudionika NOB-e, koji je praveći skladišta i zemunice u vrijeme rata naišao na tom području na zemljani lijes. Zatim »Duište« spominju u svom izvještaju o rekognosciranju arh. lokaliteta u blizini Bjelovara, prof. Ksenija Vinski i prof. Marcel Gorenc iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, 1952. g.¹

Prema narodnoj predaji na tom mjestu bilo je groblje i crkva sv. Duha, a naselje je bilo nešto niže uz padinu. Prema od ranije nađenom arh. materijalu (zemljani lijes, vrč, ulomci keramike, odlomci kamenih blokova) iskopanim grobovima, narodnoj predaji i nazivu toponima na lokalitetu »Duište« radi se o srednjovjekovnom groblju sa manjim sakralnim objektom (s crkvicom sv. Duha) iz vremena kasnog srednjeg vijeka od 15. do 18. st. Svakako nakon analize kostiju i iskapanja gdje su odlomci kamenih blokova indikacija o postojanju sakralnog objekta, dobiti ćemo još potpuniju sliku o arh. lokalitetu »Duište«. Svrha probnog arh. iskapanja u komori sakristije u crkvi sv. Marije u N. Rači bila je da se eventualno otkrije ulaz u kriptu odnosno da se riješi pitanje navodno triju podzemnih hodnika koji bi iz kripe trebali voditi u tri pravca (jedan — zapadno od Osnovne škole, drugi — u pravcu župnog dvora i treći — u pravcu bivše trgovine), što donekle potvrđuje uleknučepoda u unutrašnjosti crkve.

Kripta i hodnici trebali bi biti elementi starije faze (prvotne crkve što su je navodno podigli templari 1312 g., odnosno kaštela.

Palište — dio brončanodobne nekropole kulture žarnih polja, »Srednje polje«, Drljanovac

Srednjevjekovni grob u prostoru iskopa za podrum na lokalitetu »Duište«, Borovo brdo.

što bi došlo u vezu sa okruglom obrambenom kulom sa strijelnim otvorima koja je danas organski vezana za zvonik² za što još danas nema dovoljno elemenata koji bi potkrijepili ovu pretpostavku.. Sondu smo načinili od ulaza-praga komore u dužini 150 cm i širini između sadašnja obadva zida komore od 106. cm. Kopajući u dubinu ispod poda od dva reda cigle naišli smo na sloj šute debljine 6—10 cm, a iza toga u jednom dijelu na tvrd sloj — kompaktne žbuke, (što se kasnije utvrdilo da je zid). Otkriveni zid, čija širina iznosi 80 cm, ide paralelno s orijentacijom crkve (zapad—istok) skroz poprečno kroz komoru, a trebalo bi utvrditi da li ide i dalje istočno kroz sakristiju i zapadno (van) prema tornju. Kopajući u dubinu, širine između oba zida komore, uočili smo da se unutarnji zid prema sakristiji i vanjski prema tornju ispod poda u visini gornjeg nivoa otkrivenog zida proširuju (vijenac debljine dva reda cigle), ispod vijenca idu u dubinu i po strukturi zidanja su isti kao i otkriveni zid koji je vezan za njih. Širina prostora, pretpostavljenog hodnika — izlaz prema župnom dvoru, što ga čine ova tri zida iznosi 75 cm. Sve ovo upućuje na zaključak da su ova tri zida (neotkriveni—poprečni bez funkcije danas, vanjski i unutarnji — danas temelji) ostaci jedne starije faze na ovom objektu. Da li su to ostaci prijašnje — starije crkve ili kaštela — to treba utvrditi, a da na ovom mjestu nije ulaz u kriptu potvrđuje ovaj otkriveni zid. Crkvu sv. Marije u N.Rači kao značajan spomenik kulture trebati će kompletno istražiti jednim sustavnim arh. iskapanjem u narednom periodu.

Iskapanje brončanodobnog pališta izvršeno je na prostoru brončanodobne nekropole na lokalitetu »Srednje Polje« u Drljanovcu, na livadi Debač Zlate iz Drljanovca, kat. čest. 86/1 KO Drljanovac. Pretpostavljalo se da se na livadi, na mjestu, gdje se krtincem na površini izbacilo više fragmenata kasnobrončane keramike nalazi žarni grob. Iskolčena sonda bila je dimenzija 160 x 160 cm, a bila je 75 m udaljena od poljskog puta koji prolazi Srednjim poljem. Prvi sloj čija je debljina iznosila 20 cm išao je od površine u dubinu 20 cm, bio je sloj humusa. U drugom sloju koji se sastojao od žute masne zemlje, čija je debljina iznosila 15 cm do dubine 35 cm od površine, uočen je kulturni sloj crveno-smeđe prepečene zemlje (gar) sa sitnim fragmentima keramike. Uočili smo da se taj tvrdi sloj prepečene zemlje proteže u obliku kalote skoro kroz sredinu sonde od sjeverne prema južnoj stijeni sonde. Kopajući treći sloj dubine od 35 cm od površine i prateći kalotasti rub od prepečene zemlje uvidjeli smo da se ne radi o žarnom grobu, već da smo naišli na palište- mjesto gdje su se spaljivali mrtvaci prije ukopa u žarni grob. Treći sloj koji smo pratili dublje samo unutar kalotastog zaobljenja bio je sive boje od pepela pomješanog sa zemljom. Pro-

mjer pališta iznosio je oko 2—3 m, a imao je oblik nepravilnog kruga (kalote). U sloju pepela kojeg smo pratili do dubine oko 80 cm od površine naišli smo na veći broj fragmenata brončanodobne keramike u većini prepečene i pougljenisane. Možemo sa sigurnošću tvrditi da je iskopano palište u sklopu ranije otkrivenih žarnih grobova, dio brončanodobne nekropole kulture žarnih polja, a prema ranije iskopanim urnama datira se u vrijeme bronce D i istarijeg željeznog doba — halštata A.³

Odnosno pomicanjem kulturne grupe Baierdorf-Velatice iz Donje Austrije i južne Mađarske u sjevero-zapadnu i sjevero-istočnu Hrvatsku dolazi do promjena karakterističnih za fazu II KŽP (Martijanec — Žgališće, Zagreb — Vrapče, Drljanovac, N. Podravski . . .), a to je vrijeme najvećega uspona KŽP.⁴

Osim ovih intervencija odnosno arh. iskapanja vršen je i obilazak poznatih i nepoznatih lokaliteta na terenu. Ranije evidentirani lokaliteti novim rekognosciranjem upotpunjeni su novim podacima i nalazima, a novo otkriveni lokaliteti ušli su u evidenciju i obogatili su arh. kartu bjelovarskog kraja. Rekognosciranju arh. terena u 1983. g. sa prikupljenim podacima — dokumentacijom, fotosima i drh. nalazima običeno je 40 lokaliteta na području bjelovarskog kraja.⁵

U 1983. g. u više navrata običen je teren i lokaliteti oko Drljanovca odnosno i šire na potezu Drljanovac — Slovinska Kovačica — Orlovac — Sasovac — Tuciljevac — N. Rača — Stara Rača — Dautan — Bulinac i Severin. Ovim obilascima upozoravanjem na novo-otkriveni materijal, poklanjanjem indikativnog materijala sa pojedinih lokaliteta, kao i vlastitim rekognosciranjem, mnogo nam je pomogao naš vanjski suradnik i prijatelj Muzeja Đuro Jakšeković, arh. amater iz Drljanovca.

BILJEŠKE:

¹ Izvještaj prof. Ksenije Vinski i prof. Marcela Gorenca, Arheološkog muzeja u Zagrebu, o službenom putovanju u Bjelovar, 1952. g.

² Z. Lovrenčević i M. Medar, *Gotika u Bilogori*, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 2 1977. g., str. 47—49.

³ K. Vinski-Gasparini, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*, 1973. g.

⁴ Zorko Marković, *Podravski zbornik* 81, str. 231 »Pregled prethistorijskih promjena na području sjevero-zapadne Hrvatske«.

⁵ Veći dio rekognosciranja obavili su zajedno Božidar Gerić GMB, i Đuro Jakšeković iz Drljanovca, a kod pojedinih obilazaka još su pomogli Goran Jakovljević, arh. iz Bjelovara, Zvonko Lovrenčević iz Zagreba, Josip Remeniarić iz T. Markovca, Đuro Grbačić iz Grginca i Jovanka Reljić i M. Korenova.